

Obvodný notársky úrad vo Veľkej Čausi 1883 – 1945 (1951)

Opis na úrovni archívneho fondu

kód	názov kódu v AJ	obsah	Názov kódu v SJ
3.1.1.	Reference code	SK_1571_10252	Referenčný kód
3.1.2.	Title	Obvodný notársky úrad vo Veľkej Čausi	Názov jednotky opisu
3.1.3.	Date(s)	1883 – 1945 (1951)	Časový rozsah
3.1.4.	Level of description	archívny fond	Úroveň opisu
3.1.5.	Extent and medium of the unit of description (quantity, bulk, or size)	3,21 bm (42 kusov úradných kníh, 5 registratúrnych pomôcok, 18 archívnych škatúl spisov)	Rozsah a nosič jednotky opisu (množstvo, rozsah alebo veľkosť)
3.2.1.	Name of creator(s)	Obvodný notársky úrad vo Veľkej Čausi	Názov pôvodcu
3.2.2.	Administrative history	Inštitúcia notárskych úradov má bohatú históriu. Je to jediná inštitúcia, pri ktorej nie je možné presne určiť hranicu začiatočného pôsobenia, keďže s funkciou notára sa stretávame už v 13. storočí. Notár bol dosadzovaný alebo volený na základe zvykového práva alebo privilégií. Po revolúcii v rokoch 1848 - 1849 sa mení postavenie notára voči richtárovi. Obecný notár je naďalej zamestnancom obce, avšak menuje ho stoličná vrchnosť a prisahu skladá do rúk slúžneho. Viaceré obce, ktoré si volili spoločného notára, boli povinné postarať sa v sídle notariátu o kanceláriu, v ktorej vykonával úradné povinnosti vo vymedzených hodinách. Cisársky patent z roku 1859 potvrdil úrad obecného notára a ustanovil jeho menovanie na návrh obecného predstavenstva štátnou vrchnosťou. Notár vypomáhal v slúžnovskom úrade,	Dejiny správy pôvodcu

		<p>vo svojom úrade viedol podací protokol (dnes registratúrny denník) a index, spolu s richtárom podpisoval všetky podania a správy pre slúžnovský úrad, viedol účtovnú evidenciu a mal pôsobnosť v súdnictve v sporoch do 10 zlatých. Zákonný článok 18 z júna 1871 povýšil verejnosprávne postavenie notára tým, že mu zaistil hlasovacie právo v obecnom výbore, ustanovil ho za člena obecného predstavenstva, stanovil najnižší možný plat 400 zlatých ročne, byt a doživotné zvolenie zastupiteľstvom obcí z uchádzačov prihlásených sa na základe súbehu. Zákonom č. 22 z roku 1886 o obecnom zriadení bolo vymedzené postavenie notára, pomer k orgánom obcí ako aj jeho kompetencie. Aj keď zákon hovorí ešte stále o notárovi a nie o notárskom úrade, už na základe zákona z roku 1871 môžeme notára chápať ako samostatnú inštitúciu – notariát. Od roku 1886 sa ťažisko vybavovania administratívy presúva z obecných domov do úradovní obecných a obvodných notárov. Do ich kompetencie postupne pribúdali agendy ako: obecné a poľné súdnictvo, vojenská agenda, úprava pracovných pomerov, vydávanie pracovných knížiek hospodárskej čelade, sirotská agenda, záležitosti lesov, škôl, chudobných, poľnohospodárska, veterinárska, vystaňovalecká agenda a na základe čl. 33 z roku 1894 aj matričná agenda. Organizácia notárskeho úradu bola dobudovaná kancelárskym poriadkom pre obce vydaným Ministerstvom vnútra Uhorska pod číslom 126 000/1902, ktorý obsahoval aj povinnosti notára. Ďalším zákonom č. 211 z 22. marca 1920 sa obecní a obvodní notári stali štátnymi zamestnancami menovaní ministrom vnútra. Kompetencie notárskych úradov sa rozšírili po vzniku nového okresného zriadenia 1. januára 1923 o finančnú správu, všeobecné sčítanie ľudu, pohyb obyvateľstva atď.. Zákonom č. 190/1939 Sl. z. bolo do kompetencie obecných a obvodných notárskych úradov presunutých z kompetencií okresných úradov až 33 rôznych záležitostí. Názov úradu notára na obecný a obvodný notársky úrad ustálil zákon z 19. mája 1941 č. 91/1941 Sl. z.. Počiatky Obvodného notárskeho úradu vo Veľkej Čausi sa nedajú presne určiť. Prievidzský slúžny I. Modráni vo svojej publikácii <i>Jelentés a privigyei járas belélete és a szolgabirói hivatal nöködésérö</i> z roku 1894 ho už uvádza. Sídlo úradu bolo v Prievidzi a do jeho obvodu patrili obce: Brusno, Hradec, Chrenovec, Jalovec, Lipník, Malá Čausa, Malá Lehôtka, Ráztočno, Veľká Čausa a Veľká Lehôtka. Po zriadení Obvodného notárskeho úradu v Prievidzi v roku 1907 boli obce Hradec, Malá a Veľká Lehôtka pričlenené k novému notariátu. Začiatkom 20. stor. navrhol prievidzský slúžny presťahovať sídlo notariátu do Brusna alebo Veľkej Čausi. Novým sídlom sa stala Veľká Čausa, kde bola v roku 1912 pre úrad postavená nová budova, ktorej súčasťou boli dve kancelárie a štvorizbový byt hlavného notára úradu. Od vzniku ČSR sa vo funkcii vedúceho notára vystriedali Ján Klopček, Juraj Veterník a pridelených notárov Rudolf Šimka, Michal Tóth a Andrej Nathan. Juraj Veterník zostal vo funkcii aj po oslobodení a pôsobil ako vedúci nástupcu notárskeho úradu - Obvodného úradu miestnych národných výborov vo Veľkej Čausi v rokoch 1945 – 1950. Do zániku</p>	
--	--	--	--

		notariátu 3. apríla 1945, okrem zmien vo funkciách vedúcich notárov a pridelených notárov, nedošlo k žiadnym iným zmenám. Obvodný notársky úrad vo Veľkej Čausi bol oficiálne zrušený nariadením povereníctva vnútra SNR č. 26/1945 Sb. zo 7. apríla 1945. Jeho právnym nástupcom sa stal Obvodný úrad miestnych národných výborov vo Veľkej Čausi.	
3.2.3.	Archival history	Písomnosti, ktoré vznikli z činnosti Obvodného notárskeho úradu vo Veľkej Čausi boli ukladané podľa kancelárskeho poriadku pre notárske úrady (nariadenie uhorského ministerstva vnútra č. 126 000/1902 B. M.) v registratúrnom stredisku. Na základe tohto poriadku notár prijímal došlú poštu, ktorú otváral, overoval a vybavoval. Viedol prezidiálny a administratívny protokol, do ktorého zapisoval všetky podania, prichádzajúce obciam alebo priamo jemu. Spisy protokoloval chronologicko-numericke, pričom spisy vzťahujúce sa na jednu vec pripájal k jednému číslu. Ku každému podaciemu protokolu (dnes registratúrny denník) sa musel viesť abecedný index. Z protokolovania boli vyňaté priestupkové záležitosti ako aj tie druhy, pre ktoré sa viedli zvlášť evidencie. Kancelársky poriadok prikazoval vždy na konci roka tieto evidencie zaprotokolovať v registratúrnom denníku. Nemuseli sa protokolovať zápisnice obecného zastupiteľstva, obecnej rady, komisií, doručenky, zbierky zákonov, nariadení, úradné noviny, oznamy, spisy nevyžadujúce vybavenie a obežníky. Účtovnú agendu tvoril v rámci roka súbor písomností ako rozpočet, záverečný účet, majetkový inventár, viažuci sa k hlavnej knihe obecného hospodárenia. S touto agendou mohol manipulovať len notár, pre každú jednu obec mal na každý rok vytvorený jeden fascikel. Samostatným oddelením bola aj súdna a matričná agenda. Samotný fond sa zachoval značne torzovitý. Týka sa to predovšetkým zápisnic obecného zastupiteľstva, obecných rád a komisií, ale aj evidencií. Vo fonde sa zachovali sčasti dôverné registratúrne protokoly ako i dôverné spisy. Na stratách majú zásluhu nie len vojnové udalosti, ale aj nevhodné umiestnenie písomností na povale nástupcu Obvodného úradu MNV vo Veľkej Čausi a od roku 1950 MNV vo Veľkej Čausi. Dokumenty boli zničené následkom hniloby, plesňami, dohryzené hlodavcami a pokryté silnou vrstvou prachu. Aj z toho dôvodu sa zachovala len nepatrná časť fondu. Písomností do archívu prevzal zamestnanec okresného archívu Michal Tulík.	Dejiny archívneho fondu
3.2.4.	Immediate source of acquisition or transfer	Fond do archívu prevzali jeho zamestnanci postupne. Prvý, najväčší prírastok prevzali 6. augusta 1955 a v prírastkovej knihe pod prírastkovým číslom 18 zapísali hospodársku, administratívnu a účtovnú agendu z rokov 1883 – 1945, ktorú tvorilo 89 kníh, 78 fasciklov a 19 balíkov písomností. Ďalšie dokumenty boli prevzaté v čase spracovávania archívneho fondu 30. mája 1962. Prírastok pod číslom 70 tvorilo šesť úradných kníh z rokov 1925 – 1939. Zatiaľ posledný prírastok k fondu po vyradovanom konaní číslo spisu A/VI-2/2012/00133 odovzdal 19. marca 2012 Obecný úrad v Chrenovci – Brusne. Celkovo sedem úradných kníh – štátnych matrik z rokov 1895 – 1906 zapísali zamestnanci archívu v prírastkovej knihe pod číslom 1629..	Spôsoby získavania archívnych prírastkov

3.3.1.	Scope and content	<p>V archívnom fonde sa zápisnice zo zasadnutia obecného predstavenstva jednotlivých obcí zachovali až od roku 1913 respektíve 1922, chýbajú zápisnice rady a komisií. Aj vedené evidencie sa ucelenejšie zachovali až od r. 1922. Dôverné registratúrne protokoly sa zachovali od roku 1930 a spisy 1921. Ucelenejšie sa zachovali administratívne denníky od roku 1883, ale samotné administratívne spisy až od roku 1918. Účtovný materiál nachádzajúci sa vo fonde je prevažne z 20. až 40. rokov 20. stor. Z prezidiálnych spisov sa poväčšine zachovali písomnosti všeobecného charakteru. Administratívne spisy sú po obsahovej stránke bohaté na množstvo informácií, týkajú sa výstavby a opráv škôl, súpisov školopovinných detí, sčítania ľudu, volieb, výstavby štátnej cesty Handlová - Ráztočno, ale aj detského domova, zdravotníckych záležitostí, výstavby skupinového vodovodu, zásobovania obyvateľstva, daňových záležitostí, liečenia trachomu, dražby židovských nehnuteľností. Súčasťou fondu sú rôzne vyhlášky, nariadenia, smernice nadriadených orgánov, štatistiky, robotnícke knižky, cestovné pasy, mzdové a pracovné záležitosti poľnohospodárskych robotníkov, vystaňhovalectvo, nezamestnanosť, elektrifikácia, majetkové inventáre, záverečné účty, hlavné účtovné knihy obcí, rozpočty a matriky. Archívne dokumenty sú zdrojom informácií k politickému, hospodárskemu a národnostnému vývoju obcí notariátu.</p>	Obsah a rozsah archívneho fondu
3.3.2.	Appraisal, destruction and scheduling information	<p>Prvé hrubé vyradenie spisov uskutočnili v roku 1954 okresný archivár Michal Tulík spolu s krajským archivárom Jozefom Lajošom, pri ktorom vyradili zásobovaciu agendu a prázdne úradné tlačivá. Vyradovanie uskutočnili v rámci celokrajšej akcie sústreďovania fondov notárskych úradov o čom 12. augusta 1954 spísali zápisnicu v MNV vo Veľkej Čausi. Vnútorne vyradovanie vykonal v roku 1962, počas spracovávania fondu, Jozef Bilčík, avšak nie je nám známe, čo z fondu vyradil. Vzhľadom na jeho zachovanie predpokladáme, že len duplicitné písomnosti.</p>	Vyradovanie a hodnotenie
3.3.3.	Accruals	<p>Očakáva sa prevzatie matričnej agendy po uplynutí lehoty uloženia.</p>	Možné prírastky
3.3.4.	System of arrangement	<p>Archívny fond je usporiadaný a sprístupnený skupinovým inventárom v štruktúre:</p> <p>Obvodný notársky úrad vo Veľkej Čausi:</p> <p>I. Knihy A. Správne B. Evidenčné</p> <p>II. Spisový materiál A. Registratúrne pomôcky</p>	Spôsob usporiadania

		<p>a) dôverné (prezidiálne) b) administratívne</p> <p>B.Spisy a) dôverné b) administratívne</p> <p>III. Účtovný materiál A.Evidenčné knihy B.Účtovné knihy 1.Brusno 2.Chrenovec 3.Jalovec 4.Lipník 5.Malá Čausa 6.Ráztočno 7.Veľká Čausa</p>	
3.4.1.	Conditions governing acces	prístupný	Podmienky prístupu
3.4.2.	Conditions governing reproduction	Archívne dokumenty možno reprodukovat' so súhlasom archívu podľa podmienok uvedených v jeho bádateľskom poriadku a v súlade s internými predpismi MV SR.	Podmienky vyhotovovania reprodukcií
3.4.3.	Language/scripts of material	maďarský, slovenský	Jazyk/písmo archívnych dokumentov
3.4.4.	Physical characteristics and technical requirements	Fond nie je kompletný, bol narušený vojnovými udalosťami, preto je časovo medzerovitý a poškodený.	Fyzický stav a technické požiadavky
3.4.5.	Finding aids	Okresný archív Prievidza v Bojniciach. Jozef Bilčík, Oľga Bražinová: Obecné a obvodné notárske úrady (1869) 1871 – 1945 (1955), skupinový inventár, Bojnice, 1963, evid. č. 500.	Vyhľadávacie

		<p>Okresný archív Prievidza v Bojniciach, Jozef Bilčík: Obvodný notársky úrad v Bojniciach RH a dejiny KSČ 1896 – 1944, tematický katalóg, Bojnice 1964, evid. č. 535.</p> <p>Štátny okresný archív Prievidza so sídlom v Bojniciach. Kolektív zamestnancov: Politické, odborové a masové strany, organizácie a spolky v okrese Prievidza, I. diel 1918 – 1945, tematický katalóg, Bojnice 198, evid. č. 2301.</p> <p>Štátny okresný archív Prievidza so sídlom v Bojniciach. Kolektív zamestnancov: Politické, odborové a masové strany, organizácie a spolky v okrese Prievidza, II. diel 1918 – 1945, tematický katalóg, Bojnice 1987, evid. č. 2302.</p> <p>Štátny okresný archív Prievidza so sídlom v Bojniciach. Kolektív zamestnancov: Politické, odborové a masové strany, organizácie a spolky v okrese Prievidza, III. diel 1918 – 1945, tematický katalóg, Bojnice 1987, evid. č. 2446.</p> <p>Štátny okresný archív Prievidza so sídlom v Bojniciach. Kolektív zamestnancov: Politické, odborové a masové strany, organizácie a spolky v okrese Prievidza, IV. diel 1918 – 1945, tematický katalóg, Bojnice 1987, evid. č. 2447.</p>	pomôcky
3.5.1.	Existence and location of originals	Ministerstvo vnútra SR, Štátny archív v Trenčíne, pracovisko Archív Bojnice, Tehelná 18, 972 01 Bojnice	Existencia a umiestnenie originálov
3.5.2.	Existence and location of copies	Kópie neboli vyhotovené.	Existencia a umiestnenie kópií
3.5.3.	Related units of description	<p>Nitrianska župa I. 1464 - 1922</p> <p>Slúžnovský úrad v Prievidzi 1851 – 1922</p> <p>Okresný úrad v Prievidzi (1884) 1923 – 1945 (1961)</p> <p>Okresný národný výbor v Prievidzi (1918) 1945 – 1990 (1991)</p> <p>Obvodný úrad miestnych národných výborov vo Veľkej Čausi (1944) 1945 – 1950</p>	Súvisiace jednotky opisu
3.5.4.	Publication note	<p>Bilčík, Jozef – Obert, Štefan – Vitek Ernest. <i>Spríevodca po okresných archívoch v Nitre, Prievidzi a Topolčanoch</i>. Bratislava: Slovenská archívna správa, 1975, 542 s.</p> <p><i>Informatívny spríevodca štátnych archívov Slovenskej republiky II/2</i>. Bratislava: Ministerstvo vnútra SR, odbor archívnictva a spisovej služby, 2001, 346 s.</p>	Informácie o publikovaní
3.6.1.	Note		Poznámka
3.7.1.	Archivist's note	Fond spracoval v roku 1962 Jozef Bilčík. Celú agendu z roku 1945 presunul do archívneho fondu nástupcu pôvodcu Obvodného úradu MNV vo Veľkej Čausi. Vo fonde nachádzajúce sa zápisnice obecného zastupiteľstva obcí Ráztočno a Veľká Čausa, časovo presahujúce rozpätie	Informácia o spracovateľovi a

		existencie notárskeho úradu do roku 1946, vzhľadom na prevahu zápisov pochádzajúcich z obdobia existencie notariátu, ponechal v príslušnom fonde, tak ako aj niektoré evidencie vedené až do roku 1951. V roku 1988 fond reinventarizovala Eta Ivaničová, ktorá nevyhotovila nový inventár, len pripísala štyri úradné knihy zápisníc obecného predstavenstva obecnej rady a finančnej komisie Malej Čause z rokov 1913 - 1942 a šesť evidencií do pôvodného inventára. Opis fondu vyhotovila Zuzana Kotianová vo februári 2022.	spracovaní
3.7.2.	Rules or conventions	Opis vyhotovený podľa ISAD(G): General International Standard Archival Description, Second Edition	Pravidlá alebo zásady
3.7.3.	Date(s) of descriptions	10. 02. 2022	Dátum vyhotovenia opisu